

Seat Number

--	--	--	--	--	--

SNK - 111

Mahakavya - I

महाकाव्य - किरातार्जुनीयम्

(110810)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

1. वस्तूनिष्ठ प्रश्न

10

- 1) 'किरातार्जुनीयम्' हे काव्याच्या कोणत्या प्रकारात येते?
- 2) 'किरातार्जुनीयम्' या काव्याची कथा मूळत कोणत्या काव्यात आली आहे.
- 3) वनेचर कोण होता?
- 4) किरातार्जुनीयमचे एकूण सर्ग संख्या किती?
- 5) व्यासांनी कोणाला पर्वतावर जाऊन तपस्या करण्याचा उपदेश केला?
- 6) द्रौपदीसह पाच पाण्डव कोणत्या वनात वास्तव्य करित होते?
- 7) 'किरातार्जुनीयम्' या काव्याचा कर्ता कोण?
- 8) 'भारवे.....' ही उक्ती पूर्ण करा?
- 9) प्रस्तुत काव्यात शंकराने कोणते रूप धारण केले होते?
- 10) प्रस्तुत काव्याचा नायक कोण?

2. भाषांतर करा पाच पैकी तीन

15

- 1) जहातु नैनं कथमर्थसिद्धिः संशय्य कर्णादिषु तिष्ठते यः।
असाध्ययोगा हि जनान्तरायाः प्रमाथिनीनां विपदां पदानि।।
- 2) अणुरप्युपहन्ति विग्रहः प्रभुमन्तः प्रकृतिप्रकोपजः।
अखिलं हि हिनस्ति भूधरं तरुशाखाऽन्तनिघर्षजोऽनलः।।
- 3) महौजसो मानधना धनार्चिता धनुर्भृतः संयति लब्धकीर्तयः।
नसंहतास्तस्य नभिन्नवृत्तयः प्रियाणि वाज्रछन्त्यसुभिः समीहितुम्।।
- 4) सहसा विदधीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम्।
वृणते हि विमृश्यकारिणं गुणलुब्धाः स्वयमेव सम्पदः।।
- 5) अभिमानधनस्य गत्वरैर सुभिः स्थास्नु यशश्चिचीषतः।
अचिशंशुविला सचञ्चला ननु लक्ष्मीः फलमानुषङ्गिकम्।।

3. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा पाच पैकी तीन

15

- 1) दातुं प्रदानोचिता। भूरिधाम्नीमुपागतः सिद्धिमिवास्मि विद्याम्।
- 2) अतिमूढ उदस्यते नयान्नयहीनादपरज्यते जनः।
- 3) क्षयपक्ष इवैन्दवीः कलाः सकला हन्ति स शक्तिसस्पदः।
- 4) तथाऽपि वक्तुं व्यवसायन्ति मां निरस्तनारीसमया दुराधयः।
- 5) महीभृतां सञ्चरितैश्चरैः क्रिया स वेद निः शेषमशेषितक्रियः।

4. दीर्घोत्तरी प्रश्न दोन पैकी एक

10

- 1) तृतीय अंकाचे रसग्रहण करा.
- 2) महाभारतातील मूळ कथा व 'किरातार्जुनीय' मधील भारवीने रंगवलेली कथा यातील फरक सांगा.

5. विवेचक परिच्छेद लिहा चार पैकी दोन

10

- 1) वनेचर
- 2) अर्जुन
- 3) द्रौपदी
- 4) भारवी

Seat Number

--	--	--	--	--	--

SNK - 231

Natak Va Natyashastra (230810)

(अभिज्ञानशाकुंतलम् व मृच्छकटिकम्)

P. Pages : 3

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

1. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या.

10

- 1) चारुदत्ताचा मित्र चूर्णवृध्दाने चारुदत्तासाठी कोणती भेट पाठविली आहे?
- 2) ऋषींनी दुष्यन्तास कोणता आशीर्वाद दिला आहे?
- 3) शकुन्तला कशावर राजासाठी पत्र लिहिते?
- 4) मृच्छकटिकम् च्या दुसऱ्या अंकाचे नांव काय आहे?
- 5) शर्विलक कोणाला मिळविण्यासाठी चारुदत्ताकडे चोरी करतो?
- 6) शकुंतलेचे दुर्दैव शमन करण्यासाठी कण्व कोठे गेले आहे?
- 7) सासरी जाणाऱ्या शकुंतलेला कोणी अलंकार दिले?
- 8) चारुदत्त कोणाचे गाणे ऐकण्याकरीता गेला आहे?
- 9) वसंतसेना काय देऊन संवाहकास सोडविते?
- 10) शकुंतलेने कोणाचा विवाह केला आहे?

2. खालीलपैकी चार श्लोकांचे भाषांतर करा.

- 1) सत्यं न मे विभवनाशकृता ऽ स्ति चिन्ता
भाग्यक्रमेण हि धनानि भवन्ति यान्ति ।
एतत्तु मां दहति, नष्ट धना श्रयस्य
यत् सौहृदादपि जनाः शिथिलीभवन्ति ॥
- 2) एता हसन्ति च रुदन्ति च वित्तहेतो
विश्वासयन्ति पुरुषं न तु विश्वसेन्ति ।
तस्मान्नरेण कुलशील समन्वितेन
वेश्याः श्मशानसुमना इव वर्जनीयाः ॥
- 3) यासां बलिः सपदि मद्गृहदेहलीनां
हंसैश्च सारसगणैश्च विलुप्तपूर्वः ।
तास्वेव सम्प्रति विरुढतृणाङ्कुरासु
बीजाज्जलिः पतति कीरमुखावलिठः ॥
- 4) सरसिजमनुविध्दं शैवलेनापि रम्यं
मलिनमपि हिंसाशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति ।
इयमधिकमनोज्ञा वल्कलेनापि तन्वी
किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम् ॥
- 5) अभिमुखे मयि संहृतमीक्षितं
हसितमन्यनिमित्तकृतोदयम् ।
विनयवारितवृत्तिरतस्तया
न विवृतो मदनो न च संवृतः ॥
- 6) अयं स ते तिष्ठति संगमोत्सुको
विशङ्कसे भीरु यतो ऽ वधीरणाम् ।
लभेत वा प्रार्थयिता न वा श्रियं
श्रिया दुरापः कथमीप्सितो भवेत् ॥

3. खालीलपैकी चार वाक्यांचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

- 1) दूरीकृताः खलु गुणैरूद्यानलता वनलताभिः ।
- 2) मन्ये निर्धनता प्रकाममपरं षष्ठं महापातकम् ।
- 3) परिहासविजहिपतं सखे परमार्थेन न गृह्यतां वचः ।
- 4) द्यूतं हि नाम पुरुषस्य असिंहासनं राज्यम् ।

5) अतिस्नेहः पापशङ्की ।

6) स्त्रियो हि नाम खल्वेता निसर्गादेव पण्डीताः ।

4. अभिज्ञानशाकुंतलम् या नाटकाच्या आधारे शकुंतलेचे व्यक्तिचित्र रेखाटा.

10

किंवा

मृच्छकटिकम् नाटकाच्या आधारे तत्कालीन सामाजिक परिस्थितीचे विवेचन करा.

5. खालीलपैकी दोहोंवर विवेचक टीपा लिहा.

8

1) अनसूया

2) शर्विलक

3) कणवांचा शकुंतलेला उपदेश

4) मृच्छकटिकातील हास्य रस

Seat Number

--	--	--	--	--	--

SNK - 112
Ved - Nirukta - I
वेद - निरुक्त
(110820)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

1. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

10

- 1) ऋग्वेदातील पहिले सुक्त कोणते?
- 2) उषा देवतेचे ऋषी कोण आहेत.
- 3) वरुण कोणाचा पुत्र आहे?
- 4) 'क्रतुना' हे कोणत्या देवतेला म्हटले आहे.
- 5) मौनव्रत धारण करणारी देवता कोणती?
- 6) 'वाक्' म्हणजे कोणती देवता आहे.
- 7) 'माता भूमिः पुत्रो अहं पृथिव्या' हे विधान कोणत्या सूक्तातील आहे.
- 8) वेदत्रयीमध्ये कोणता वेद मोडत नाही.
- 9) 'रयि' या शब्दाचा अर्थ काय?
- 10) 'सुभगा' हे कोणत्या देवतेचे विशेषण आहे.

2. अ) भाषांतर करा. कोणतेही दोन

10

- 1) वि या सृजति समनं वि अर्थिनः पदं न वेति ओदती ।
वयः न किः ते परितवासं आसते व्युष्टौ वाजिनीयती ॥
- 2) इदं कवेः आदितस्य स्वराजः विश्वानि सन्ति अभि अस्तु महना
अति यः मन्द्रः यजभाय देवः सु कीर्तिभिक्षे वरुणस्य भूरेः ।
- 3) यः पृथिवीं व्यथमानां अदृहत् यः पर्वतान् प्र कुपितान् अरम्णात् ।
यः अन्तरिक्ष विममे वरीयः यः द्यां अस्तभ्नात् सः जनासः इन्द्रः ।
- 4) संवत्सां शशयानाः ब्राह्मणाः व्रतचारिणः ।
वाचं पर्जन्य - जिन्वितां प्र मण्डूकाः अवादिषु ॥

ब) वरीलपैकी कोणत्याही एका ऋचेचा पदपाठ करा.

5

3. खालील देवतांचे स्वरूप स्पष्ट करा. कोणतेही तीन

15

1) अग्नि	2) सविता
3) वाक्	4) मण्डूक
5) उषा	

4. विवेचक परिच्छेद लिहा. कोणतेही दोन

10

1) इंद्राचा पराक्रम	2) सृष्टी आणि उषा देवता
3) वरुण देवतेचे महत्व	4) पृथ्वीसूक्त व मानवी जीवन

5. वेदातील सूक्तांचा मानवी जीवनाशी असलेला संबंध स्पष्ट करा.

10

किंवा

नासदीय सूक्तातील सृष्टीउत्पत्तीची संकल्पना स्पष्ट करा.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

SNK - 232

Vyakaran Va Bhasha Shastra - I

व्याकरण व भाषाशास्त्र

(230820)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

1. सूत्रांचे स्पष्टीकरण द्या. कोणतेही चार

20

- 1) वा ऽ सरूपो ऽ स्त्रियाम् ।
- 2) ऋहलोर्यत् ।
- 3) भिक्षासेनादायेषु च ।
- 4) कर्तृकरणे कृता बहुलम् ।
- 5) विशेषणं विशेष्येण बहुलम् ।
- 6) न लोपो नञः ।

2. खालील शब्दांचे संस्कृत पर्यायी शब्द लिहा अकरा पैकी दहा.

10

1) अपताब	2) कारखाना
3) तबक	4) खंजीर
5) गोफ	6) शिकस्त

7) कारंजे

8) झरोके

9) पावडे

10) स्तुति:

11) बंदर

3. ससूत्र उदाहरणे सोडवा. कोणतेही चार

20

1) पच् + क्त

2) भुजू + क्त्वा

3) ग्रह् + क

4) कुपुरुषः ।

5) कुम्भकारः

6) प्राप्तोदकः

4. टीप द्या. कोणतेही दोन

10

1) राजव्यवहार कोशाचे महत्व

2) राजव्यवहार कोशाची निर्मिती

3) राजव्यवहार कोशाचा उपोद्घात

4) राजवर्ग

Seat Number

--	--	--	--	--	--

SNK - 113

Natyasahitya - I वेणीसंहारम्

(110830)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 60

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

1. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

10

- 1) वेणीसंहार नाटकाचे कथानक कशावर आधारित आहे.
- 2) वेणीसंहार नाटकाचा अंगीरस कोणता?
- 3) वेणीसंहार नाटकातील नायक कोणत्या प्रकारचा आहे.
- 4) अश्र्वत्थामा कर्णाचा उपहास करतो तेव्हा कर्ण काय करतो?
- 5) दुर्योधनाच्या पत्नीचे नाव काय?
- 6) कृष्ण दुर्योधनाकडे कशासाठी जातो.
- 7) तिसऱ्या अंकातील राक्षसपात्रांचे नाव काय?
- 8) भीमाची प्रतिज्ञा खोटी करण्यासाठी दुर्योधन काय करतो?
- 9) इंद्रप्रस्थाची मनस्वी सम्राज्ञी कोणास म्हणतात?
- 10) अभिमन्यूचा वध कोणी केला ?

2. भाषांतर करा. कोणतेही तीन

15

- 1) निषिद्धैरप्येभिलुलितमकरन्दो मधुकरैः ।
करैरिन्दोरन्तश्छुरित इव संभिन्नमुकुलः ।
विधत्तां सिद्धिं नो नयनसुभगाभस्य सदसः
प्रकीर्णः पुष्पाणां हरिचरणयोरज्जलिरयम् ॥

- 2) मशुनामि कौरववशतं समरे न कोपा -
दुःशासनस्य रुधिरं न पिबाम्युरस्तः ।
संपूर्णयामि गदद्या न सुयोधनोरु
संधि करोतु भवतां नृपतिः पणेन ॥
- 3) इयमस्मदुपाश्रयैकचिता
मनसा प्रेमनिबद्धमत्सरेण ।
नियतं कुपितातिवल्लभत्वा
त्स्वयमुत्प्रेक्ष्य ममापराधलेशम् ॥
- 4) अश्रुत्वथामा हत इति पृथासूनुना स्पष्टमुत्त्वा
स्वैरं शेषे इति किल व्याहृतं सत्यवाचा ।
तच्छ्रुत्वासौ दयिततनयः प्रत्ययात्तस्य राज्ञः
शास्त्राव्याजौ नयनसलिलं चापि तुल्यं मुमोच ॥
- 5) श्रुत्वा वधं मम मृषा सुतवल्लभेन
तात त्वया सह शरैरसवो विमुक्ताः ।
जीवाम्यहं पुनरयं भवता वियुक्तः
कूरेऽपि तन्मयि मुधा तव पक्षपातः ॥

3. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. कोणतेही तीन

15

- 1) स्त्रीणां हि साहचर्याभदवन्ति चेतांसि भर्तृसदृशानि ।
- 2) करोति महतीं प्रीतिमपकरोऽपकारिषु ।
- 3) कः सिन्धुराजमभिषेणयितुं समर्थः ।
- 4) द्रोणस्य वाद्य लिखितैरिव विक्षितो यैः ।
- 5) घातिताशेषबन्धो में किं राज्येन जयेन वा ॥

4. वेणीसंहार नाटकातील 'रस' यावर सविस्तर लिहा.

10

किंवा

द्रौपदीचे चरित्र चित्रण करा.

5. विवेचक परिच्छेद लिहा. कोणतेही दोन

10

- 1) भीमसेनाने केलेले रणयज्ञाचे वर्णन
- 2) वेणीसंहार नाटकातील कथानक
- 3) भानुमतीला पडलेले स्वप्न
- 4) अश्रुत्वथामा

Seat Number

--	--	--	--	--	--

SNK - 111

महाकाव्य - रघुवंशम् - कालिदास शिशुपालवधम् - माघ
(11081)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 80

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

1. वस्तुनिष्ठ प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या दहा पैकी दहा.

10

- 1) कालिदासाने किती महाकाव्ये लिहिली आहेत?
- 2) शिशुपालवधाची कथा कशावर आधारित आहे?
- 3) कामधेनु हे विशेषण कोणाचे आहे?
- 4) राजा दिलीपाने कोणता यज्ञ केला होता?
- 5) शिशुपाल कोणत्या देशाचा राजा होता?
- 6) रघुराजाच्या आईचे नाव काय होते?
- 7) शिशुपालवध या काव्यात एकूण किती सर्ग आहेत?
- 8) श्रीकृष्णाचे काका कोण होते?
- 9) राजा दिलीपाला पुत्रप्राप्तीचा वर कोणी दिला?
- 10) बलराम कोणाचा भाऊ होता?

2. अ) श्लोकांचे भाषांतर करा तीन पैकी दोन.

10

- 1) सचापमुत्सृज्यविवृद्धमत्सरः प्रणाशनायप्रबलस्यविद्विषः।
महीध्रपक्षव्यपरोपणोचितं स्फुरत्प्रभामण्डलमस्त्रमाददे।।
- 2) अथ स विषयव्यावृत्तात्मा यथाविधि सूनवे
नृपतिककुदं दत्त्वा यूने सितातपवारणम्।
मुनिवनतरुच्छायां देव्या तया सह शिश्ये
गलितवयसामिक्ष्वाकूणामिदं हि कुलप्रतम्।।
- 3) उपेत्यसादोहददुःखशीलतां यदेववप्रेतदपश्यदाहतम्।
नहीष्टमस्यत्रिदिवेऽविभूपते रभूदनासाद्यमधिज्यधन्वनः।।

ब) श्लोकांचे भाषांतर करा तीन पैकी दोन.

10

- 1) अनल्पात्वात्प्रधान त्वाद्दंशस्येवेतरे स्वराः।
विजिगीषोर्नृपतयः प्रयान्ति परिवारताम्।।
- 2) मा वेदि यदसावेको जेतव्यश्चेदिराडित।
राजयक्षमेव रोगाणां समूहः स महीभृताम्।।
- 3) गुरुद्वयाय गुरुणोरुभयोरथ कार्ययोः।
हरिर्विप्रतिषेधं तमाचक्षे विचक्षणः।।

3. अ) ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा तीन पैकी दोन.

10

- 1) न केवलंतगदुरुरेकपार्थिवः क्षितावभूदेकधनूर्धरोऽपिसः।
- 2) पदं हि सर्वत्रगुणैर्निधीयते।
- 3) नरैर्द्रकन्यास्तमवाप्यसत्पतिं तमोनुदंदक्षसुताइवाबभुः

ब) ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा तीन पैकी दोन.

10

- 1) पयः श्रुतेदेशीयितारईश्वरा मलीमसामा ददतेनपध्दतिम्
- 2) जाज्वल्यमाना जगतः शान्तये समुपेयुषी।
- 3) इन्धनौघधगन्यग्निस्त्विषा नात्येति पूषणम्।

4. दीर्घोत्तरी प्रश्न दोन पैकी एक.

15

- 1) इन्द्र-रघू संवाद व परस्परयुद्ध वर्णन.
- 2) रघुवंशाच्या तृतीय सर्गाचे विवेचक रसग्रहण करा.

5. दीर्घोत्तरी प्रश्न दोन पैकी एक.

15

- 1) श्रीकृष्णाचा उद्धव आणि बलरामाशी झालेला संवाद.
- 2) माघाचा जीवन, काळ आणि साहित्य यावर निबंध लिहा.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

वक्ता - 006

SNK - 122 :

ऋग्वेद निरुक्त व केनोपनिषद्

(12082)

P. Pages : 3

Time : Three Hours

Max. Marks : 80

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

1. खालील प्रश्नांची वस्तुनिष्ठ उत्तरे द्या.

10

- 1) तद्धित व सामासिक शब्दांच्या व्युत्पत्तींच्या संदर्भात यास्काचार्यांनी कोणता नियम सांगितला आहे?
- 2) व्युत्पत्ती करतांना प्रामुख्याने कशाचा विचार करावा?
- 3) पृथ्वीच्या किती नावाचा विचार निरुक्तात केला आहे?
- 4) अन्तरिक्षाला माता का म्हटले आहे?
- 5) दास हा शब्द कोणत्या धातूपासून उत्पन्न झाला आहे?
- 6) विद्येने कशाची प्राप्ती होते?
- 7) कोणामुळे देवतांना विजय प्राप्त झाला ?
- 8) ब्रह्म देवतांसमोर का प्रकट झाले?
- 9) अग्निने आपले कोणते सामर्थ्य यक्षास सांगितले?
- 10) ब्रह्मज्ञानाची साधने कोणती?

वक्ता - 006

1

P.T.O

2. अ) खालीलपैकी कोणत्याही तीन उताऱ्यांचे भाषांतर करा.

- 1) श्रोत्रस्य श्रोत्रं मनसो मनो यद्वाचो ह वाचं स इ प्राणस्य प्राणश्चक्षुषश्चक्षुरतिमुच्य धीराः प्रेत्यास्मा - ल्लोकादमृता भवन्ति ।। न तत्र चक्षुर्गच्छति न वाग्गच्छति नो मनो न विभो न विजानीमो यथैतदनुशिष्यादन्यदेव तद्विदितादथो अविदितादधि ।
- 2) यन्मनसा न मनुते येनाहुर्मनो मतम् । तदेव ब्रह्मत्वं विधिं नेदं यदिदमुपासते ।। यच्चक्षुषा न पश्यति येन चक्षु षि पश्यति । तदेव ब्रह्म त्वं विधिं नेदं यदिदमुपासते ।।
- 3) नाहं मन्ये सुवेदेति नो न वेदेति वेद च । यो नस्तद्वेद तद्वेद नो न वेदेति वेद च ।। यस्यामतं तस्य मतं मतं यस्य न वेद सः । अविज्ञातं विजानतां विज्ञातमविजानताम् ।।
- 4) तस्माद्वा इन्द्रो ऽ तितरामिवान्यान्देवान्स ह्येतन्नेदिष्टं पस्पर्श स ह्येनत्प्रथमो विदाञ्चकार ब्रह्मेति ।। तस्यैष आदेशो यदेतद्विद्युतो व्यद्युतदा 3 इतीजमीमिषदा 3 इत्यधिदैवतम् ।।
- 5) अथाध्यात्मं यदेतद्वाच्छतीव च मनो ऽ तेन चैतदुप - स्मरत्यभीक्षणं सहकल्पः । किं च तद्ध तद्वनं नाम तद्वनमित्युपासितव्यं स य एतदेवं वेदाधि हे न सर्वाणि भूतानि संवाञ्छति ।। उपनिषदं भो ब्रूहित्युक्ता त उपनिषद् ब्राह्मी वाव त उपनिषदमब्रूमेति ।।

आ) खालीलपैकी तीन उताऱ्यांचे भाषांतर करा.

- 1) विद्या ह वै ब्राह्मणमाजगाम । गोपाय मा शेवधिष्टे ऽ हमस्मि । असूयकायानृजये ऽ यताय न मा ब्रूयाः । वीर्यवती तथा स्याम् । य आतृणत्यवितथेन कर्णावदुःखं कुर्वन्नमृतं संप्रयच्छन् तं मन्येत पितरं मातरं च तस्मै न हुह्येत् कतमच्चनाह ।
- 2) तत येषु पदेषु स्वरसंस्कारौ समर्थौ प्रादेशिकेन गुणेन अन्वितौ स्याताम् । तथा तानि निर्ब्रूयात् । अथ अनन्विते अर्थे, अप्रादेशिके विकारे, अर्थनित्यः परीक्षेत । केनचित् वृत्तिसामान्येन अविद्यमाने सामान्ये अपि अक्षरवर्णसामान्यात् निर्ब्रूयात् । न तु एव न निर्ब्रूयात् ।

- 3) अथातो ऽ नुक्रमिष्यामः । गौः इति पृथिव्याः नामधेयम् । यत् दूरं गता भवति । यच्च अस्यां भूतानि गच्छन्ति । गाते र्वा । ओकारो नामकरणः । अथापि पशुनाम इह भवति एतस्मात् एव । अथापि अस्यां ताद्धितेन कत्स्नवत् निगमाः भवन्ति ।
- 4) अध्यापिता ये गुरुं नाद्रियन्ते विप्रा वाचा मनसा कर्मणा वा यथैव ते न गुरोः भोजनीयाः । तथैव तान्न भुनक्ति श्रुतं तत् । थमेव विद्याः शुचिमप्रमत्तं मेधाविनं ब्रह्मचर्योपपन्नम् । यस्ते न द्रुह्येत् कतमच्चनाह ।
- 5) न एकपदानि निर्ब्रूयात् । न अवैयाकरणाय, न अनुपसन्नाय, अनिदंविदे वा, नित्यं हि अविज्ञातुः विज्ञाने असूया । उपसन्नाय तु निर्ब्रूयात् । यः वा अलं विज्ञातुं स्यात् मेधाविने तपस्विने वा ।

3. अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. 10

- 1) तत् यत्र स्वरात् अनन्तरा अन्तस्था अन्तर्धातु भवति ।
- 2) एवं तद्धित समासान् निर्ब्रूयात् ।
- 3) नानाकर्माणि चेत् नानानिर्वचनामि यथार्थं निर्वक्तव्यानि ।

आ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. 10

- 1) केन प्राणः प्रथमः प्रैति युक्तः ।
- 2) यच्चक्षुषा न पश्यति येन चक्षूँषि पश्यति ।
- 3) तस्मिँस्त्वयि किं वीर्यमिलपीदँ सर्वं दहेयं यदिदं पृथिव्यामिति ।

4. अ) खालीलपैकी 5 शब्दांच्या व्युत्पत्ती लिहा. 10

1) वृक्षः	2) निऋति
3) समुद्रः	4) आदित्यः
5) वृत्रः	6) क्षीरं
7) वर्णः	8) शृङ्गम्

आ) यक्षोपाख्यानाचे विवेचन करा. 10

किंवा

केनोपनिषदाच्या आधारे ब्रह्माची अनिर्वचनीयता स्पष्ट करा.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

SNK - 232

व्याकरण व भाषाशास्त्र

(13082)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 80

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

1. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या.

10

- 1) एकूण व्यंजने किती आहेत?
- 2) 'वाक्य' या शब्दात कोणता धातू आहे?
- 3) सामासिक व्यवसिताचे एक उदाहरण द्या.
- 4) रुद्रमातृका कशाला म्हणतात?
- 5) संस्कृत भाषेत 'अ' चे किती प्रकारचे उपध्वनी होतात?
- 6) भाषा म्हणजे काय?
- 7) आघाताचे प्रकार किती आहेत? नावे लिहा.
- 8) स्थानमूलक वाक्यरचनेचे उदा. द्या.
- 9) उष्मवर्ण कोणते?
- 10) आघात म्हणजे काय?

2. दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा. कोणतेही दोन 30
- 1) वाक्य म्हणजे काय? वाक्यरचनेचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
 - 2) भाषाशास्त्रामध्ये आघाताचे महत्व सांगून आघातांचे प्रकार सांगा.
 - 3) व्यवसिते म्हणजे काय? संस्कृत भाषेच्या अनुषंगाने व्यवसितेचे महत्व स्पष्ट करा.
3. विवेचक टीपा लिहा. कोणत्याही चार 20
- 1) व्याकरणाची व्याप्ती - पाणिनीय दृष्टिकोन
 - 2) वर्णर नियम
 - 3) वाक्यरचनांचे वैशिष्ट्ये
 - 4) कारकविचार
 - 5) भाषाशास्त्राचा विकास
4. परिच्छेद लिहा. कोणतेही चार 20
- 1) कात्यायनांची वाक्य संकल्पना
 - 2) व्यवसिते
 - 3) लेखनामध्ये आघात दाखविण्याच्या पध्दती
 - 4) भाषाशास्त्राची व्याप्ती
 - 5) अतिसंश्लिष्ट वाक्यरचना

Seat Number

--	--	--	--	--	--

SNK - 233
दर्शन साहित्य
(13083)

P. Pages : 2

Time : Three Hours

Max. Marks : 80

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

1. पुढील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

10

- 1) 'सांख्य' शब्दाची उत्पत्ती सांगा?
- 2) सांख्य तत्वज्ञान म्हणजे काय?
- 3) सांख्यांनी किती दुःखे सांगितली आहेत कोणते?
- 4) सांख्यदर्शनाचा संस्थापक कोण?
- 5) सांख्यदर्शनवादी कोणते तत्व अंगीकारतात.
- 6) प्रकृति म्हणजे काय?
- 7) तन्मात्रा किती आहे? नावे लिहा.
- 8) अचेतन बुद्धितत्व कशापासून उत्पन्न होते?
- 9) अनुमानाचे कोणकोणते प्रकार आहेत.
- 10) एकूण इंद्रिये सांख्यकारांनी किती सांगितले आहे.

2. पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे भाषांतर करा. 10
- 1) स्वां स्वां प्रतिपद्यन्ते परस्पराकूत हेतुकां वृत्तिम्।
पुरुषार्थ एव हेतुर्न केनचित् कार्यते कारणम्।।
 - 2) भेदस्तमसोऽष्टविधो मोहस्य च, दशविधो महामाहेः।
तमिस्त्रोऽष्टादशश्वा तथा भवत्यन्धतामिस्त्रः।।
 - 3) असदकरणादुपादानग्रहणात्सर्वसंभवाभावात्।
शक्तस्य शक्यकरणात् कारणभावाच्च सत्कार्यम्।।
3. कोणत्याही चारांचे ससंदर्भासह स्पष्टीकरण करा. 20
- 1) सत्त्वं लघु प्रकाशकम्।
 - 2) तामसं तु अस्मात् विपर्यस्तम्।
 - 3) संस्कारवशात् धृतशरीरः तिष्ठति।
 - 4) बुद्धिन्द्रियाणि तेषां पञ्च विशेषविशेषविषयाणि।
 - 5) प्राकृतिका वैकृतिकाश्च धर्माधाः।
4. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. 20
- 1) प्रत्यक्षप्रमाणाची प्रक्रिया विस्तृतपणे स्पष्ट करा.
 - 2) सांख्याच्या निरिश्वरवादासंबंधी सविस्तर लिहा.
 - 3) सांख्याचा कैवल्य व मोक्ष विषयक सिध्दान्त स्पष्ट करा.
5. कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा. 20
- 1) पुरुष संकल्पना.
 - 2) सांख्यदर्शनातील मन ही संकल्पना.
 - 3) सांख्यकारीकेतील दृष्टान्त.
 - 4) तन्मात्रांची कार्ये.
 - 5) प्रकृतिस्वरूप.
